Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (втори състав)

29 юли 2024 година*

„Преюдициално запитване — Директива (ЕС) 2015/2302 — Пакетни туристически пътувания и свързани пътнически услуги — Член 12 — Право на прекратяване на договор за пакетно туристическо пътуване — Право на пълно възстановяване на направените плащания за туристическия пакет — Непредотвратими и извънредни обстоятелства — Пандемия от COVID 19 — Член 17 — Несъстоятелност на организатора на туристически пътувания — Обезпечение за възстановяване на всички направени плащания — Високо равнище на защита на потребителите — Принцип на равно третиране“

По съединени дела C-771/22 и C-45/23

с предмет две преюдициални запитвания, отправени на основание член 267 ДФЕС от Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Виенски районен съд по търговски дела, Австрия) (C-771/22) и от Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Нидерландскоезичен търговски съд Брюксел, Белгия) (C-45/23) с актове от 17 октомври 2022 г. и 19 януари 2023 г., постъпили в Съда съответно на 19 декември 2022 г. и на 31 януари 2023 г., в рамките на производства по дела

Bundesarbeitskammer

срещу

HDI Global SE (C-771/22),

и

A,

B,

C,

D

срещу

MS Amlin Insurance SE (C-45/23),

СЪДЪТ (втори състав),

* Езици на производството: немски и нидерландски.

състоящ се от: A. Prechal (докладчик), председател на състава, K. Lenaerts, председател на Съда, изпълняващ функцията на съдия от втори състав, F. Biltgen, J. Passer и M. L. Arastey Sahún, съдии,

генерален адвокат: L. Medina,

секретар: A. Lamote, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 7 декември 2023 г.,

като има предвид становищата, представени:

– за Bundesarbeitskammer, от S. Schumacher, Rechtsanwalt,

– за HDI Global SE, от M. A. Gütlbauer, M. Pichlmair и S. Sighartsleitner, Rechtsanwälte,

– за A, B, C и D, от E. Loubris и J. Vanermen, advocaten,

– за MS Amlin Insurance SE, от J. Van Bellinghen, advocaat,

– за белгийското правителство, от S. Baeyens, P. Cottin и C. Pochet, в качеството на представители,

– за датското правителство, от J. F. Kronborg и C. Maertens, в качеството на представители,

– за гръцкото правителство, от Z. Chatzipavlou, K. Georgiadis, C. Kokkosi, K. Konsta и A. Magrippi, в качеството на представители,

– за Европейския парламент, от M. Menegatti и I. Terwinghe, в качеството на представители,

– за Съвета на Европейския съюз, от N. Brzezinski и S. Emmerechts, в качеството на представители,

– за Европейската комисия, от B.-R. Killmann, I. Rubene et F. van Schaik, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 7 март 2024 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалните запитвания се отнасят до тълкуването на член 17 от Директива (ЕС) 2015/2302 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги, за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 90/314/ЕИО на Съвета (ОВ L 326, 2015 г., стр. 1).

2 Запитванията са отправени в рамките на два спора между Bundesarbeitskammer (Федерална трудова камара, Австрия), която е встъпила в правата на един пътник, и HDI Global SE, застрахователната компания на организатора на туристически пътувания за този пътник (C-771/22), и съответно, между четирима други пътници — A, B, C и D, и MS Amlin Insurance SE, застрахователната компания на организатора на туристически пътувания за тези четирима пътници (C-45/23), относно отказа на тези застрахователни компании да възстановят на тези пътници платените суми вследствие на несъстоятелността на тези организатори на пътувания.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 90/314/ЕИО

3 Член 4, параграф 6 от Директива 90/314/ЕИО на Съвета от 13 юни 1990 година относно пакетните туристически пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки (ОВ L 158, 1990 г., стр. 59; Специално издание на български език, 2007 г., глава 13, том 9, стр. 248) предвижда:

„Ако потребителят се откаже от договора съгласно параграф 5 или ако по каквато и да било друга причина, с изключение на грешка от страна на потребителя, организаторът анулира туристическия пакет преди уговорената дата на тръгване, потребителят има право:

а) да вземе заместващ туристически пакет с равностойно или по-високо качество, когато организаторът и/или продавачът на дребно може да му предложи такъв заместващ пакет. Ако предлаганият заместващ туристически пакет е с по-ниско качество, организаторът възстановява разликата в цената на потребителя;

б) или да получи обратно, колкото е възможно по-бързо, всички суми, които е изплатил по договора.

[…]“.

4 Член 7 от тази директива гласи:

„Организаторът и/или продавачът на дребно, страна по договора, представя достатъчни доказателства, за да гарантира връщането на вложените средства и репатрирането на потребителя в случай на несъстоятелност“.

Директива 2015/2302

5 Съображения 1—3, 39 и 40 от Директива 2015/2302 имат следния текст:

„(1) Директива [90/314] […] регламентира редица важни права на потребителите във връзка с пакетните туристически пътувания, по-специално по отношение на изискванията за информация, отговорността на търговците във връзка с изпълнението на туристическия пакет и защитата при несъстоятелност на организатор или търговец на дребно. Въпреки това е необходимо нормативната уредба да се адаптира спрямо пазарните промени, за да отговаря по-добре на нуждите на вътрешния пазар, да се отстранят неяснотите и да се запълнят празнотите в законодателството.

(2) Туризмът играе важна роля в икономиката на [Европейския] [с]ъюз[…], и пакетните пътувания, пакетните туристически ваканции и пакетните туристически обиколки („туристически пакети“) съставляват значителен дял от туристическия пазар. От приемането на Директива [90/314] досега този пазар претърпя значителни промени. В допълнение към традиционните дистрибуторски вериги интернет се превръща във все по-важно средство за предлагане и продажба на пътнически услуги. Пътническите услуги се комбинират не само под формата на традиционните предварително установени туристически пакети, но често се комбинират и индивидуализирано. Много от тези комбинации от пътнически услуги или попадат в „сива зона“ от гледна точка на правната им уредба, или определено остават извън обхвата на Директива [90/314]. Настоящата директива има за цел да адаптира обхвата на закрилата с оглед на тези промени, да подобри прозрачността и да засили правната сигурност за пътуващите и търговците.

(3) Член 169, параграф 1 и член 169, параграф 2, буква а) от [ДФЕС] предвиждат, че Съюзът трябва да допринася за постигането на високо равнище на защита на потребителите посредством мерки, приемани съгласно член 114 ДФЕС.

[…]

(39) Държавите членки следва да гарантират, че пътуващите, които купуват туристически пакет, са напълно защитени в случай на несъстоятелност на организатора. Държавите членки следва да гарантират, че установените на тяхна територия организатори предоставят обезпечение за връщане на всички суми, заплатени от пътуващите или от името на пътуващите, и, доколкото туристическият пакет включва превоз на пътници, за репатриране на пътуващите в случай на несъстоятелност на организаторите. При все това, следва да е възможно да се предложи изпълнението на туристическия пакет да продължи. Като запазват свободата си на преценка относно начина, по който да бъде уредена защитата при несъстоятелност, държавите членки следва да гарантират, че защитата е ефективна. Ефективността означава, че защитата следва да бъде налична веднага щом, в резултат на проблеми на организатора по отношение на ликвидността, пътническите услуги не се извършват, няма да бъдат извършени или ще бъдат извършени само частично или когато доставчиците на услуги изискват от пътуващите да заплатят за тях. Държавите членки следва да могат да изискат от организаторите да предоставят на пътуващите удостоверение, което документира пряко право спрямо предоставящия защита при несъстоятелност.

(40) За да бъде ефективна защитата в случай на несъстоятелност, тя следва да покрива предвидимите плащания, засегнати от несъстоятелността на организатора, както и, в зависимост от случая, предвидимите разходи за репатриране. Това означава, че защитата следва да бъде достатъчна, за да покрива всички предвидими плащания, направени от пътуващите или от името на пътуващите по отношение на туристически пакети в пиков сезон, като се взема предвид периодът между получаването на тези плащания и приключването на пътуването или ваканцията, както и, когато е приложимо, предвидимите разходи за репатриране. В общия случай това означава, че обезпечението трябва да покрива достатъчно висок процент от оборота на организатора под формата на туристически пакети и може да зависи от фактори като вида на продадените пакети, включително начина на превоз, дестинацията на пътуването, и от всякакви правни ограничения или от ангажимента на организатора по отношение на предплатените суми, които може да приема, и техния срок преди започване на изпълнението на туристическия пакет. Като се има предвид, че необходимото покритие може да се изчисли въз основа на последните данни за стопанската дейност, например оборота за последната финансова година, организаторите следва да са задължени да коригират защитата при несъстоятелност в случай на повишен риск, включително значително увеличение в продажбата на туристически пакети. Ефективната защита при несъстоятелност обаче не следва да взема предвид изключително далечни рискове, например едновременната несъстоятелност на няколко от най-големите организатори, когато това би засегнало непропорционално цената на защитата и по този начин би възпрепятствало нейната ефективност. В тези случаи гаранцията за възстановяването на платените суми може да бъде ограничена“.

6 Член 1 от Директива 2015/2302 е озаглавен „Предмет“ и предвижда:

„Целта на настоящата директива е да допринесе за правилното функциониране на вътрешния пазар и за постигането на високо и възможно най-единно равнище на защита на потребителите посредством сближаване на определени аспекти на законовите, подзаконовите и административните разпоредби на държавите членки по отношение на договорите между пътуващи и търговци свързани с пакетни туристически пътувания и свързани пътнически услуги“.

7 Член 3 от тази директива, озаглавен „Определения“, гласи:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

1) „пътническа услуга“ означава:
   а) превоз на пътници;
   б) настаняване, което не е неделима част от превоза на пътници и не е за жилищни нужди;
   в) отдаване под наем на автомобили, други моторни превозни средства […]
   г) всяка друга туристическа услуга, която не е неразделна част от пътническа услуга по смисъла на букви а), б) или в);

[…]“.

8 Член 5 от посочената директива е озаглавен „Преддоговорна информация“ и в параграф 1 предвижда следното:

„Държавите членки гарантират, че преди пътуващият да бъде обвързан от договор за пакетно туристическо пътуване или от съответна оферта, организаторът, а ако пакетът се продава чрез търговец на дребно, и търговецът на дребно предоставят на пътуващия стандартна информация, като се използва съответният формуляр, съдържащ се в част А или част Б от приложение I, както и следната информация […]“.

9 Член 11 от същата директива със заглавие „Промяна на други клаузи от договора за пакетно туристическо пътуване“ предвижда:

„[…]

2. Ако преди започване на изпълнението на туристическия пакет организаторът бъде принуден да промени значително някоя от основните характеристики на пътническите услуги по член 5, параграф 1, първа алинея, буква а) или не може да изпълни някое от специалните изисквания по член 7, параграф 2, буква а), или предложи да увеличи цената на пакета с повече от 8 % съгласно член 10, параграф 2, пътуващият може в посочен от организатора разумен срок:

а) да приеме предложената промяна или

б) да прекрати договора без да заплаща такса за прекратяване на договора.

Ако пътуващият прекрати договора за пакетно туристическо пътуване, той може да приеме туристически пакет заместител, когато организаторът предлага такъв, ако е възможно, със същото или по-високо качество.

[…]

5. Ако договорът за пакетно туристическо пътуване бъде прекратен съгласно параграф 2, първа алинея, буква б) от настоящия член и пътуващият не приеме туристически пакет заместител, организаторът възстановява всички плащания, които е получил от пътуващия или от негово име, без необосновано забавяне и при всички случаи не по-късно от 14 дни след прекратяването на договора. […]“.

10 Член 12 от Директива 2015/2302 е озаглавен „Прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване и право на отказ от договора преди започване на изпълнението на туристическия пакет“ и гласи:

„1. Държавите членки гарантират, че пътуващият може да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване по всяко време преди започване на изпълнението на туристическия пакет. Когато пътуващият прекрати договора съгласно настоящия параграф, той може да бъде задължен да заплати на организатора подходяща и обоснована такса за прекратяване на договора. […]

2. Независимо от параграф 1 пътуващият има право да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване преди започване на изпълнението на туристическия пакет, без да заплаща никаква такса за прекратяване на договора в случай на непредотвратими и

извънредни обстоятелства, настъпили в мястото на дестинацията или в непосредствена близост до него, които засягат значително изпълнението на туристическия пакет или превоза на пътници до дестинацията. При прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване съгласно настоящия параграф пътуващият има право на пълно възстановяване на всички направени плащания за туристическия пакет, но няма право на допълнително обезщетение.

3. Организаторът може да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване и да възстанови на пътуващия изцяло всички плащания, направени за туристическия пакет, без да дължи допълнително обезщетение, ако:

[…]

б) организаторът е възпрепятстван да изпълни договора поради непредотвратими и извънредни обстоятелства и е уведомил пътуващия за прекратяването на договора без необосновано забавяне и преди започване на изпълнението на туристическия пакет.

4. Организаторът възстановява всички суми, дължими по параграфи 2 и 3, а по отношение на параграф 1 възстановява всички плащания, направени за пакета от пътуващия или от негово име, след приспадане на съответната такса за прекратяване на договора. Тези дължими суми или плащания се възстановяват на пътуващия без необосновано забавяне и при всички случаи не по-късно от 14 дни след прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване.

[…]“.

11 Член 17 от тази директива, озаглавен „Ефективност и обхват на защитата при несъстоятелност“, предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че установените на тяхна територия организатори […] предоставят обезпечение за възстановяване на всички плащания, направени от пътуващите или от тяхно име, доколкото съответните услуги не са били изпълнени в резултат на несъстоятелност на организатора. Ако превозът на пътници е включен в договора за пакетно туристическо пътуване, организаторите предоставят и обезпечение за репатрирането на пътуващите. Може да бъде предложено продължаване на туристическия пакет.

[…]

2. Обезпечението, посочено в параграф 1, е ефективно и покрива разумно предвидими разходи. То покрива размера на плащанията, извършени от пътуващия или от негов[о] име по отношение на туристическите пакети, като се отчита продължителността на периода между първоначалната вноска и последната вноска и изпълнението на туристическия пакет, както и очакваните разходи за репатриране на пътниците при несъстоятелност на организатора.

[…]

4. Когато изпълнението на туристическия пакет е засегнато от несъстоятелността на организатора, обезпечението се предоставя безплатно, за да се гарантира репатрирането и при необходимост финансирането на [настаняването] преди репатрирането.

5. За пътнически услуги, които не са били предоставени, възстановяването на платените суми се извършва без необосновано забавяне по искане на пътуващия“.

12 В текстово поле на част А от приложение I към посочената директива, озаглавена „Формуляр за стандартната информация за договори за пакетно туристическо пътуване, когато е възможно използването на хиперлинкове“, е изложено съдържанието на този формуляр и е посочено, че посредством този хиперлинк пътуващият ще получи следната информация:

„Основни права съгласно Директива (ЕС) 2015/2302

[…]

– Ако организаторът или, в някои държави членки, търговецът на дребно изпадне в несъстоятелност, направените плащания ще бъдат възстановени. […]

[…]“.

13 В текстово поле на част Б от приложение I към същата директива, озаглавена „Формуляр за стандартна информация за договорите за пакетно туристическо пътуване в ситуации, различни от попадащите в обхвата на част А“, е уточнено съдържанието на този формуляр и са закрепени същите основни права като посочените в част А от приложение I към нея.

Австрийското право

14 Член 3 от Verordnung der Bundesministerin für Digitalisierung und Wirtschaftsstandort über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Наредба на федералния министър на цифровите технологии и икономиката относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги) от 28 септември 2018 г. (BGBl. I, 260/2018) предвижда:

„(1) Туристическите оператори са длъжни да гарантират, че на пътуващия ще се възстановят:

1) вече направените плащания (първоначалната вноска и остатъкът), доколкото в резултат на несъстоятелността на оператора пътническите услуги са изцяло или частично неизпълнени или доставчикът на услугата изисква заплащането ѝ от пътуващия;

2) необходимите разходи за репатрирането, а ако е необходимо, и разходите за настаняване преди репатрирането, когато тези разходи са направени в резултат на несъстоятелността на организатора или на посредника за свързаните пътнически услуги, в случай че той отговаря за превоза на пътниците, и

3) евентуално необходимите разходи за продължаването на пакетното туристическо пътуване или на организираната свързана пътническа услуга. […]“.

15 Член 10 от Bundesgesetz über Pauschalreisen und verbundene Reiseleistungen (Pauschalreisegesetz — PRG) (Федерален закон за пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги) от 24 април 2017 г. (BGBl. I, 50/2017) гласи:

„(1) Пътуващият може да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване по всяко време преди започване на изпълнението на туристическия пакет, без да посочва причини за това. Когато прекрати договора за пакетно туристическо пътуване съгласно настоящия параграф, пътуващият може да бъде задължен да заплати на организатора подходящо и обосновано обезщетение за прекратяване на договора. В договора за пакетно туристическо пътуване могат да бъдат предвидени разумни по размер стандартни обезщетения, изчислени въз основа на времевия интервал между прекратяването и предвидения момент на започване на изпълнението на туристическия пакет, както и на очакваните икономии на разходи и очакваните приходи от алтернативно реализиране на пътническите услуги. Когато в договора не е предвидено стандартно обезщетение, размерът на обезщетението трябва да съответства на цената на туристическия пакет, от която се приспадат икономиите на разходи и приходите от алтернативно реализиране на пътническите услуги. По искане на пътуващия организаторът е длъжен да представи обосновка за размера на обезщетението.

(2) Независимо от правото на прекратяване на договора съгласно параграф 1 пътуващият има право да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване преди започване на изпълнението на туристическия пакет, без да заплаща обезщетение, в случай на непредотвратими и извънредни обстоятелства, настъпили в мястото на дестинацията или в непосредствена близост до него, които засягат значително изпълнението на туристическия пакет или превоза на пътници до дестинацията. Ако прекрати договора за пакетно туристическо пътуване съгласно настоящия параграф, пътуващият има право на пълно възстановяване на всички направени плащания за туристическия пакет, но няма право на допълнително обезщетение.

[…]

(4) При прекратяване на договора съгласно предходните параграфи организаторът възстановява всички плащания, направени за пакета от пътуващия или от негово име, след приспадане в случаите по параграф 1 на обезщетението по тази разпоредба, незабавно и не по-късно от 14 дни от получаването на изявлението за прекратяване на договора“.

Белгийското право

Закон за продажбата на пакетни туристически пътувания

16 По силата на член 30 от Закона за продажбата на пакетни туристически пътувания, свързани пътнически услуги и пътнически услуги от 21 ноември 2017 г. (Moniteur belge от 1 декември 2017 г., стр. 106673, наричан по-нататък „Законът за пакетните туристически пътувания“) пътуващият има право да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване „в случай на непредотвратими и извънредни обстоятелства, настъпили в мястото на дестинацията или в непосредствена близост до него, които в значителна степен засягат изпълнението на туристическия пакет или превоза на пътници до дестинацията“. В този случай тази разпоредба предоставя на пътуващия право на пълно възстановяване на сумите, платени на организатора.

17 Член 54 от Закона за пакетните туристически пътувания гласи:

„Установените в Белгия организатори и търговци на дребно предоставят обезпечение за възстановяване на всички плащания, направени от пътуващите или от тяхно име, доколкото съответните услуги не са изпълнени в резултат на несъстоятелност на организатора или на търговеца на дребно. […]“.

Кралски указ за защита при несъстоятелност по отношение на продажбата на туристически пакети

18 Член 3 от Arrêté royal relatif à la protection contre l'insolvabilité lors de la vente de voyages à forfait, de prestations de voyage liées et de services de voyage (Кралски указ за защита при несъстоятелност по отношение на продажбата на туристически пакети, свързани пътнически пътувания и пътнически услуги) от 29 май 2018 г. (Moniteur belge от 11 юни 2018 г., стр. 48438, наричан по-нататък „Кралският указ за защита при несъстоятелност по отношение на продажбата на туристически пакети“) предвижда:

„Обезпеченията по членове 54, 55, 65 и 72 от Закона [за пакетните туристически пътувания] се предоставят със застрахователен договор, сключен със застрахователно предприятие, което има разрешение да извършва такива операции“.

19 Член 10 от този кралски указ има следния текст:

„Обезпечението по договора за застраховка се придобива от получателя, считано от момента на сключване на договора с търговеца, посочен в член 2, точка 7 от Закона [за пакетните туристически пътувания], през периода на валидност на застрахователния договор“.

20 Член 12, параграф 1 от посочения кралски указ гласи:

„В случай на несъстоятелност на търговеца, съгласно застрахователния договор се предоставя следното обезпечение:

1. продължаване на изпълнението на туристическия пакет, ако това е възможно;

2. възстановяване на плащания, които вече са направени при сключването на договора с търговеца;

3. възстановяване на плащанията, направени за услуги от туристическия пакет, които не могат да бъдат изпълнени поради несъстоятелност на търговеца;

4. репатрирането на пътуващите, когато изпълнението на договора с търговеца вече е започнало, и когато този договор предвижда превозването на получателя, и ако е необходимо, настаняването преди репатрирането“.

21 Член 13, първа алинея от същия кралски указ ограничава възстановяването до „всички плащания, които бенефициерът е направил в полза на търговеца по договора за пакетно туристическо пътуване, когато същият не е бил изпълнен в резултат на неговата несъстоятелност, или […] [до] всички плащания, направени за туристически услуги, които не са били изпълнени в резултат на несъстоятелността на организатора“.

Споровете в главните производства и преюдициалните въпроси

Дело C-771/22

22 HDI Global е застраховател, сключил с Flamenco Sprachreisen GmbH (наричано по-нататък „Flamenco“), дружество — организатор на пътувания, застрахователен договор, покриващ рисковете от несъстоятелност на последното, както са визирани в член 3 от Наредбата на федералния министър на цифровите технологии и икономиката относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги.

23 На 3 март 2020 г. XY сключва с Flamenco договор за пакетно туристическо пътуване до Лас Палмас, Гран Канария (Испания), за периода от 3 май до 2 юни 2020 г. На 9 март 2020 г. XY заплаща изцяло цената за това пътуване в размер на 2 656 евро.

24 На 16 март 2020 г. XY прекратява договора, като се обосновава по-конкретно с предупрежденията, издадени от австрийските и испанските органи вследствие на разпространението на COVID-19. Flamenco не оспорва това прекратяване, но не възстановява на XY цената, платена за въпросното пътуване.

25 На 9 юни 2022 г. след проведено производство по несъстоятелност Landesgericht Linz (Областен съд Линц, Австрия) обявява Flamenco в несъстоятелност.

26 XY прехвърля на Федералната трудова камара вземането си срещу Flamenco за възстановяване на платените за туристическия пакет суми. След прехвърлянето тази федерална камара иска възстановяване от HDI Global в качеството му на застраховател за риска от несъстоятелност на Flamenco. HDI Global отказва за извърши посоченото възстановяване с мотива, че то покрива само риска от неизпълнение на туристическия пакет, свързано с тази несъстоятелност.

27 След този отказ Федералната трудова камара предявява иск срещу HDI Global пред Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Виенски районен съд по търговски дела, Австрия), който е запитващата юрисдикция.

28 Тази юрисдикция счита, на първо място, че за да се произнесе по спора в главното производство, е важно да знае дали, когато договор за пакетно туристическо пътуване е прекратен от пътуващия, преди организаторът на пътуването да изпадне в несъстоятелност, правото на възстановяване на плащанията, което има този пътуващ вследствие на прекратяването, се обхваща от защитата при несъстоятелност на този организатор. В частност, според посочената юрисдикция трябва да се определи дали трябва да има причинно-следствена връзка между несъстоятелността и неизпълнението или лошото изпълнение на съответните пътнически услуги.

29 В това отношение според запитващата юрисдикция текстът на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 предполага, с оглед на думите „доколкото“ и „в резултат на“, че такава причинно-следствена връзка трябва да е налице. Такова изискване може да има за последица това, че възстановяването, на което пътуващият има право вследствие на прекратяване на договора му за пакетно туристическо пътуване, което предшества несъстоятелността на съответния организатор, не може да бъде обхванато от защитата при несъстоятелност, предвидена в тази разпоредба.

30 Такъв прочит на посочената разпоредба обаче противоречал на съображение 39 от Директива 2015/2302, тъй като същото предвижда, че държавите членки следва да гарантират, от една страна, че пътуващите, които купуват туристически пакет, са „напълно защитени“ в случай на несъстоятелност на организатора, а от друга страна, че последният предоставя, в случай на несъстоятелност, обезпечение за връщане на „всички суми, заплатени“ от пътуващите, и за репатрирането на същите. По-нататък, в подкрепа на отразения в това съображение подход било високото равнище на защита на потребителите, към което се стреми Съюзът, видно от член 114, параграф 3 и член 169 ДФЕС, както и от член 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

31 Запитващата юрисдикция освен това отбелязва, че въпросът за обхвата на защитата при несъстоятелност на организатора на туристически пътувания е бил разглеждан и обсъждан с държавите членки на организиран от Европейската комисия семинар, на който последната отбелязва, от една страна, че намерението на законодателя на Съюза при приемането в член 17 от Директива 2015/2302 на редакция, различна от тази на член 7 от Директива 90/314, не е било да намали гаранцията, предоставена на пътуващите в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания, и от друга страна, че по силата на текста на този член 17 всяко обезпечение е изрично изключено, когато договорът за туристическо пътуване е прекратен преди настъпването на тази несъстоятелност. Тя припомня и че в практиката си по член 7 от Директива 90/314 Съдът приема, че гаранцията за възстановяване на платените от пътуващия суми в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания се предоставя, независимо какви са причините за посочената несъстоятелност (вж. в този смисъл решения от 14 май 1998 г., Verein für Konsumenteninformation, C-364/96, EU:C:1998:226, от 15 юни 1999 г., Rechberger и др., C-140/97, EU:C:1999:306, и от 16 февруари 2012 г., Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98).

32 На второ място, запитващата юрисдикция иска да се установи дали когато пътуващият прекрати договора си за пакетно туристическо пътуване с организатора на пътувания поради извънредни обстоятелства преди датата на откриване на производството по несъстоятелност по отношение на същия, но това производство се провежда в периода, планиран за съответното пътуване, пътуващият има право на основание защитата, гарантирана от член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302, да получи възстановяване на плащанията, направени от него в полза на този организатор на пътувания. В това отношение тя преценява, че предвид целта за защита на потребителите, която правото на Съюза преследва, би било лишено от смисъл да се приеме, че пътуващият има право да бъде защитен от рисковете, произтичащи от несъстоятелността на организатора на пътувания, ако е започнал пътуването, но не и ако е прекратил договора си за туристическо пътуване в съответствие с правото си да направи това.

33 На трето място, запитващата юрисдикция иска да се установи дали когато е налице непряка връзка между прекратяването на договор за пакетно туристическо пътуване от пътуващия и несъстоятелността на организатора на това пътуване, тъй като и двете произтичат от едно и също извънредно обстоятелство, каквото в конкретния случай е пандемията от COVID-19, правото на възстановяване на плащанията, направени от пътуващия, се обхваща от обезпечението при несъстоятелност, предвидено в член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302. Тя посочва в това отношение довода на Федералната трудова камара, че ако този член 17, параграф 1 трябва да се тълкува в смисъл, че това обезпечение не е налично, когато несъстоятелността на организатора на пътувания се дължи на същото извънредно обстоятелство като това, поради което пътуващият е прекратил договора за пакетно туристическо пътуване, последният имал интерес да не упражнява правото си на

прекратяване и да изчака организаторът на пътувания да изпадне в несъстоятелност. Подобен подход би намалил интереса от правото на прекратяване, признато на потребителя от член 12 от посочената директива.

34 При тези обстоятелства Bezirksgericht für Handelssachen Wien (Виенски районен съд по търговски дела) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 17 от [Директива 2015/2302] да се тълкува в смисъл, че плащанията, които пътуващият направи в полза на организатора преди началото на пътуването, са обезпечени само ако пътуването остане неосъществено в резултат на несъстоятелността [на този организатор], или са защитени и плащанията, които са направени в полза на посочения организатор преди откриването на производството по несъстоятелност [по отношение на него], ако пътуващият прекрати [договора си за пътуването] поради извънредни обстоятелства по смисъла на член 12 от Директива 2015/2302 преди настъпването на несъстоятелността?

2) Трябва ли член 17 от [Директива 2015/2302] да се тълкува в смисъл, че плащанията, които пътуващият направи в полза на организатора преди началото на пътуването, са защитени, ако пътуващият прекрати договора си за пътуването поради извънредни обстоятелства по смисъла на член 12 от тази директива още преди настъпването на несъстоятелността [на този организатор на пътувания], но несъстоятелността настъпи в периода на резервираното пътуване?

3) Трябва ли член 17 от [Директива 2015/2302] да се тълкува в смисъл, че плащанията, които пътуващият направи в полза на организатора преди началото на пътуването, са защитени, ако пътуващият прекрати договора си за пътуването поради извънредни обстоятелства по смисъла на член 12 от тази директива още преди настъпването на несъстоятелността, а несъстоятелността на организатора настъпи поради същите извънредни обстоятелства?“.

Дело C-45/23

35 На 13 ноември 2019 г. A, B, C и D сключват, чрез търговеца на дребно Selectair Inter-Sun Reizen, договор за пакетно туристическо пътуване с организатора на пътувания Exclusive Destinations на стойност 36 832,00 евро, от Брюксел (Белгия) до Пунта Кана (Доминиканска република) за периода от 21 до 29 март 2020 г.

36 Пътуването е отложено за периода от 21 до 30 ноември 2020 г. поради пандемията от COVID-19. Тогава цената на посоченото пътуване е определена на 46 428 евро.

37 На 20 октомври 2020 г. A, B, C и D прекратяват договора си за пътуване поради продължаването на пандемията от COVID-19 и искат от Exclusive Destinations възстановяването на сумата от 36 832 евро, които са платили за същото пътуване.

38 С решение от 8 декември 2020 г. Ondernemingsrechtbank Gent (Търговски съд Гент, Белгия) обявява Exclusive Destinations в несъстоятелност. На 9 декември 2020 г. Selectair Inter-Sun Reizen възстановява на A и на C сумата от 4 151 евро, която все още не била прехвърлена на Exclusive Destinations.

39 На 22 януари 2021 г. A, B, C и D искат от MS Amlin Insurance, застраховател на Exclusive Destinations срещу риска от несъстоятелност, да възстанови сумите, които са платили на последното и които не са им били възстановени.

40 MS Amlin Insurance отказва да възстанови сумите с мотива, че то е застраховало само неизпълнението на пътническите услуги в резултат на несъстоятелността на Exclusive Destinations. Неизпълнението на пътуването на A, B, C и D обаче се дължало на прекратяването от същите на договора им за пътуване, а не на несъстоятелността на Exclusive Destinations.

41 Вследствие на този отказ A, B, C и D сезират Nederlandstalige Ondernemingsrechtbank Brussel (Нидерландскоезичен търговски съд Брюксел, Белгия), който е запитващата юрисдикция, с иск MS Amlin Insurance да бъде осъдено да заплати сумата от 32 681 евро заедно с лихвите, считано от 22 януари 2021 г.

42 Запитващата юрисдикция счита, че предвиденото в член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 обезпечение е задължително само доколкото съответните пътнически услуги не са изпълнени в резултат на несъстоятелността на организатора на пътувания. Следователно това обезпечение не трябвало да обхваща други причини за неизпълнение, каквато е прекратяването на договора за пакетно туристическо пътуване от пътуващия поради непредотвратими и извънредни обстоятелства, настъпили в мястото на дестинацията или в непосредствена близост до него, които в значителна степен засягат изпълнението на туристическия пакет. Законът за пакетните туристически пътувания и Кралският указ за защита при несъстоятелност по отношение на продажбата на туристически пакети не предвиждали по-широка защита на пътуващия в това отношение. От това запитващата юрисдикция прави извода, че когато, както в случая, организаторът на пътувания изпадне в несъстоятелност след прекратяването от пътуващите на договора им за пакетно туристическо пътуване поради непредотвратими и извънредни обстоятелства, но преди да е възстановил на пътуващите сумите, които те са платили за това пътуване, последните не се ползват от обезпечението, предвидено в член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302.

43 Запитващата юрисдикция обаче изразява съмнения относно обхвата на защитата, предоставена от последната разпоредба.

44 Първо, тя иска да се установи дали фактът, че обезпечението, предвидено в член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302, не е налично за пътуващия, който има право да му бъдат възстановени платените от него суми вследствие на прекратяването на договора му за пътуване поради непредотвратими и извънредни обстоятелства, когато организаторът на пътувания изпадне в несъстоятелност след това прекратяване, но преди възстановяването на направените плащания, позволява потребителите да бъдат адекватно защитени в съответствие с общата цел на тази директива. Тя припомня в това отношение, че тази цел е да се допринесе за постигането на високо равнище на защита на потребителите, както гласи съображение 3 от посочената директива, която препраща към член 169 ДФЕС. Освен това съображение 39 от същата директива предвижда, че пътуващите, които купуват туристически пакет, трябва да са напълно защитени в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания, и че обезпечението в случай на несъстоятелност, което организаторите трябва да предоставят, трябва да включва връщане

на всички суми, заплатени от пътуващите. Запитващата юрисдикция подчертава също така, че при действието на Директива 90/314 защитата на потребителите при несъстоятелност на организатора обхваща всички платени от тях суми.

45 Второ, запитващата юрисдикция иска да се установи дали защитата при несъстоятелност, предвидена в Директива 2015/2302, не поражда неравно третиране. Според тази юрисдикция както пътуващият, който не е могъл да започне пътуването си поради несъстоятелността на организатора, така и този, който вследствие на прекратяване на договора не може да получи възстановяване поради несъстоятелността, понасят финансова загуба, свързана с факта, че и двамата са платили цената за пътуването си преди изпълнението на съответния договор за пакетно туристическо пътуване. Според текста на член 17 от тази директива обаче само загубата на първия пътуващ ще бъде покрита от защитата при несъстоятелност на организатора на пътувания. При това положение запитващата юрисдикция си поставя въпроса дали това неравно третиране е обосновано.

46 При тези обстоятелства Nederlandstalige ondernemingsrechtbank Brussel (Нидерландскоезичен търговски съд Брюксел) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Трябва ли член 17, параграф 1 от [Директива 2015/2302] да се тълкува в смисъл, че предвиденото в тази разпоредба [задължително] обезпечение важи и за възстановяването на всички суми, които вече са платени от пътуващите или от тяхно име, когато пътуващият прекрати договора за пакетно туристическо пътуване поради непредотвратими и извънредни обстоятелства по смисъла на член 12, параграф [2] от същата директива, а организаторът, след прекратяването на договора за пакетно туристическо пътуване на това основание, но преди фактическото възстановяване на тези суми на пътуващия, е обявен в несъстоятелност, поради което пътуващият понася финансова загуба и следователно носи икономически риск при несъстоятелност на организатора?“.

Производството пред Съда

47 С решение на Съда от 24 октомври 2023 г. дела C-771/22 и C-45/23 са съединени за целите на писмената и устната фаза на производството и на постановяването на съдебното решение.

По допустимостта на преюдициалното запитване по дело C-771/22

48 HDI Global преценява, че тълкуването на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 не е определящо за решаването на спора в главното производство по дело C-771/22. Определящо за него било само съдържанието на застрахователния договор, който то е сключило с Flamenco, така че преюдициалното запитване по това дело имало за цел да изясни общи или хипотетични въпроси, за което преюдициалното производство не можело да служи.

49 В това отношение следва да се припомни, че в рамките на въведеното с член 267 ДФЕС сътрудничество между Съда и националните юрисдикции само националният съд, който е сезиран със спора и трябва да поеме отговорността за последващото му съдебно решаване, може да прецени — предвид особеностите на делото — както необходимостта от преюдициално решение, за да може да се произнесе, така и релевантността на въпросите,

които поставя на Съда. Следователно, щом като отправените въпроси се отнасят до тълкуването на правото на Съюза, Съдът по принцип е длъжен да се произнесе (решение от 22 февруари 2024 г., Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid и др., C-59/22, C-110/22 и C-159/22, EU:C:2024:149, т. 43 и цитираната съдебна практика).

50 От това следва, че въпросите относно правото на Съюза се ползват с презумпция за релевантност. Съдът обаче може да откаже да се произнесе по преюдициален въпрос, поставен от национална юрисдикция, само ако е съвсем очевидно, че този въпрос е от хипотетично естество (вж. в този смисъл решение от 22 февруари 2024 г., Consejería de Presidencia, Justicia e Interior de la Comunidad de Madrid и др., C-59/22, C-110/22 и C-159/22, EU:C:2024:149, т. 44 и цитираната съдебна практика).

51 В настоящия случай обаче не изглежда поставените от запитващата юрисдикция по дело C-771/22 въпроси да са хипотетични с оглед на спора по главното производство. Всъщност последното е свързано с обхвата на защитата, която трябва да се предостави на пътуващите, когато организаторът на пакетни туристически пътувания е в несъстоятелност. Същевременно член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 определя защитата на пътуващите при несъстоятелност на организаторите на пакетни туристически пътувания, която държавите членки трябва да прилагат.

52 От това следва, че преюдициалното запитване по дело C-771/22 е допустимо.

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос по дело C-771/22 и по единствения въпрос по дело C-45/23

53 С първия въпрос по дело C-771/22 и с единствения въпрос по дело C-45/23, които следва да се разгледат заедно, запитващите юрисдикции по същество искат да се установи дали член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 трябва да се тълкува в смисъл, че обезпечението, предоставено на пътуващите в случай на несъстоятелност на организатора на пакетни туристически пътувания, е налично, когато пътуващо лице прекрати договора си за пакетно туристическо пътуване поради непредотвратими и извънредни обстоятелства съгласно член 12, параграф 2 от тази директива, и след въпросното прекратяване този организатор изпадне в несъстоятелност, като пътуващото лице не е получило преди настъпването на тази несъстоятелност пълно възстановяване на направените плащания, на което той има право по силата на последната разпоредба.

54 В самото начало следва да се отбележи, че член 12, параграф 2 от Директива 2015/2302 предоставя на пътуващия право на пълно възстановяване на плащанията, направени по туристическия пакет, когато прекрати договора си за пакетно туристическо пътуване преди започване на изпълнението на туристическия пакет в случай на непредотвратими и извънредни обстоятелства, настъпили в мястото на дестинацията или в непосредствена близост до него, които засягат значително изпълнението на туристическия пакет или превоза на пътници до дестинацията. По-нататък, когато пътуващият упражни това право, член 12, параграф 4 от тази директива задължава организатора да извърши възстановяването без необосновано забавяне и при всички случаи не по-късно от 14 дни след прекратяването на договора за пакетно туристическо пътуване.

55 В настоящия случай е безспорно, че пътуващите, които са в основата на споровете по главните производства, са можели да прекратят договора си за пакетно туристическо пътуване на основание член 12, параграф 2 от Директива 2015/2302 поради появата и продължаването на пандемията от COVID-19. Следователно пътуващите са имали право на пълно възстановяване на сумите, които са платили на организаторите на съответните пътувания не по-късно от 14 дни след прекратяването на договора си за пакетно туристическо пътуване. Въпреки това право те не са получили възстановяване, защото тези организатори са изпаднали в несъстоятелност и застрахователите на последните не са имали намерение да им предоставят покритие, тъй като считат, че не са длъжни да направят това с оглед на приложимото национално законодателство, транспониращо член 17, параграф 1 от тази директива.

56 Относно тълкуването на последната разпоредба е налице постоянна съдебна практика, според която следва да се вземат предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите на правната уредба, от която тя е част, и евентуално нейният генезис (вж. решение от 12 януари 2023 г., FTI Touristik (Пакетно туристическо пътуване до Канарските острови) (C-396/21, EU:C:2023:10, т. 19 и цитираната съдебна практика). Когато обаче смисълът на разпоредба от правото на Съюза следва недвусмислено от самия ѝ текст, Съдът не може да се отклонява от този смисъл (вж. в този смисъл решение от 25 януари 2022 г., VYSOČINA WIND, C-181/20, EU:C:2022:51, т. 39).

57 Що се отнася до текста на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302, той предвижда, че държавите членки гарантират, че установените на тяхна територия организатори предоставят обезпечение за възстановяване на всички плащания, направени от пътуващите или от тяхно име, доколкото съответните услуги не са били изпълнени в резултат на несъстоятелност на организатора.

58 Изразът „съответните услуги“ несъмнено би могъл да се схваща като визиращ „пътническите услуги“ по смисъла на член 3, точка 1 от Директива 2015/2302, което би означавало, че защитата в случай на несъстоятелност на организатор на пътувания, която всяка държава членка трябва да въведе, обхваща само положения, в които пътническите услуги, уговорени в договора за пакетно туристическо пътуване, не са били изпълнени поради несъстоятелността на организатора. Така според този прочит трябва да съществува причинно-следствена връзка между неизпълнението на тези пътнически услуги и несъстоятелността на организатора на пътувания, за да може пътуващият да се ползва от обезпечението в случай на несъстоятелност на организатора, предвидено в член 17 от посочената директива.

59 Същевременно, както отбелязват някои от страните в производството пред Съда, за разлика от много други разпоредби на Директива 2015/2302, член 17, параграф 1 от тази директива употребява не „пътнически услуги, а „съответните услуги“, като последният израз може да се разбира в смисъл, че има по-широк обхват от първия, включвайки други услуги, предоставяни от организаторите на пътувания, като възстановяването на суми, което се дължи на пътуващите вследствие от прекратяване на договора им за пакетно туристическо пътуване.

60 От това следва, че смисълът на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 не произтича недвусмислено от неговия текст. При това положение, в съответствие с припомнена в точка 56 от настоящото решение съдебна практика, следва да се разгледат контекстът на тази разпоредба, целите на тази директива, както и при необходимост — генезисът на последната.

61 Що се отнася, на първо място, до контекста на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302, член 17, параграф 4 от тази директива най-напред уточнява, че когато изпълнението на туристическия пакет е засегнато от несъстоятелността на организатора, обезпечението се предоставя безплатно, за да се гарантира репатрирането на пътуващия и при необходимост финансирането на настаняването преди репатрирането.

62 Член 17, параграф 5 от посочената директива предвижда от своя страна, че за пътнически услуги, които не са били предоставени, възстановяването се извършва без необосновано забавяне по искане на пътуващия.

63 Предвид техния текст, и по-конкретно изразите „когато изпълнението на туристическия пакет е засегнато от несъстоятелността на организатора“ и „пътнически услуги, които не са били предоставени“, съдържащи се съответно в член 17, параграф 4 и в член 17, параграф 5 от Директива 2015/2302, тези разпоредби биха могли да потвърдят тълкуване на член 17, параграф 1 от посочената директива, според което понятието „съответните услуги“ обхваща само пътническите услуги, така че предвиденото в този член обезпечение се прилага само когато е налице причинно-следствена връзка между неизпълнението на тези услуги и несъстоятелността на организатора на пътувания.

64 След това член 17, параграф 2 от Директива 2015/2302 предвижда, че обезпечението, посочено в параграф 1 от този член, е ефективно и покрива разумно предвидимите разходи. Така това обезпечение покрива размера на плащанията, извършени от пътуващия или от негово име по отношение на туристическите пакети, като се отчита продължителността на периода между първоначалната вноска и последната вноска и изпълнението на туристическия пакет, както и очакваните разходи за репатриране на пътниците при несъстоятелност на организатора.

65 Що се отнася до изискването за ефективност на обезпечението при несъстоятелност на организатора на пътувания, закрепено в тази разпоредба, съображение 39 от Директива 2015/2302 предвижда, че ефективността на защитата при несъстоятелност на организатора на пътувания означава, че тя следва да бъде налична веднага щом, в резултат на проблеми на организатора по отношение на ликвидността, пътническите услуги не се извършват, няма да бъдат извършени или ще бъдат извършени само частично или когато доставчиците на услуги изискват от пътуващите да заплатят за тях, което може да доведе до това да се приеме, че член 17, параграф 2 от посочената директива, при прочита си в светлината на тези елементи от съображение 39 от нея, също може да е в подкрепа на тълкуването, посочено в точка 58 от настоящото решение.

66 Същевременно, от една страна, това съображение 39 предвижда и че държавите членки следва да гарантират, че пътуващите, които купуват туристически пакет, са „напълно защитени“ в случай на несъстоятелност на организатора и следователно — че предвиденото в член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 обезпечение обхваща, в случай на такава несъстоятелност, възстановяването на „всички плащания, направени от пътуващите или от тяхно име“.

67 От друга страна, съображение 40 от тази директива гласи, че съгласно изискването за ефективност на защитата в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания обезпечението срещу тази несъстоятелност трябва да покрива „предвидимите плащания, засегнати от несъстоятелността на организатора [на пътувания]“, което означава, че обезпечението, предоставящо тази защита, трябва поначало да покрива достатъчно висок процент от оборота на този организатор. Според това съображение само изключително далечни рискове, например едновременната несъстоятелност на няколко от най-големите организатори на пътувания, не следва да вземат предвид. Такива рискове обаче нямат връзка с произхода на задължението на организатора на пътувания за възстановяване, независимо дали става въпрос за неизпълнение на договора за туристическо пътуване, или за прекратяване на същия, преди да е започнало изпълнението на туристическия пакет.

68 При все това всяко възстановяване на плащане, което организаторът на пътувания трябва да направи вследствие на прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване от негова страна или от страна на пътуващия, по-конкретно на основание член 12, параграф 2 от Директива 2015/2302, е предвидимо плащане, засегнато от несъстоятелността на организатора на пътувания по смисъла на съображение 40 от тази директива. Това възстановяване се отнася до плащанията, направени от пътуващия вследствие на сключването на договор за пакетно туристическо пътуване, който по силата на член 17, параграф 2 от посочената директива по принцип е покрит от обезпечението, визирано в параграф 1 от този член.

69 В това отношение, както и генералният адвокат отбелязва в точка 89 от своето заключение, закрепеното в член 12, параграф 2 от Директива 2015/2302 право на пътуващия да получи пълно възстановяване на всички платени суми в случай на прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване при непредотвратими и извънредни обстоятелства би било лишено от своя полезен ефект, ако член 17, параграф 1 от тази директива се тълкува в смисъл, че когато несъстоятелността на организатора е настъпила след това прекратяване, защитата при такава несъстоятелност не покрива съответните вземания за възстановяване. Тази преценка важи и за останалите възстановявания, на които пътуващият има право в случай на прекратяване на договора му за пакетно туристическо пътуване от негова страна или от страна на организатора, и които са споменати в член 11, параграф 5 и в член 12 от посочената директива.

70 Освен това неприлагането на предвиденото в член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 обезпечение по отношение на вземанията за възстановяване в случай на прекратяване от страна на пътуващия на договора му за пакетно туристическо пътуване може да възпре същия да упражни правото си на прекратяване, което тази директива му предоставя в определени ситуации.

71 Така член 17, параграф 2 от Директива 2015/2302, тълкуван в светлината на елементите от съображение 39 от нея, посочени в точка 66 от настоящото решение, и от съображение 40 от тази директива, може да е в подкрепа на тълкуване на параграф 1 от този член, според което това обезпечение е налице за всяко възстановяване, дължимо от организатора на пътуващия, когато договорът за пакетно туристическо пътуване е прекратен в една от хипотезите, описани в посочената директива, преди настъпването на несъстоятелността на този организатор.

72 Накрая, следва да се отбележи, че съгласно член 5, който препраща към части А и Б от приложение I към Директива 2015/2302, организаторът е длъжен да предостави на пътуващия, преди той да бъде обвързан от договор за пакетно туристическо пътуване, информация за основните права съгласно тази директива, и по-специално че „[а]ко организаторът […] изпадне в несъстоятелност, направените плащания ще бъдат възстановени“, без да се споменава каквото и да било ограничение на това право на възстановяване в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания.

73 Последните разпоредби са в подкрепа също така на тълкуване на обхвата на обезпечението, предоставено от член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 на пътуващите в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания, което включва възстановяването на суми, което този организатор дължи на пътуващия вследствие на прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване в една от визираните в тази директива хипотези. Всъщност тълкуване на последната разпоредба, ограничаващо този обхват само до възстановяванията, свързани с неизпълнението на пътническите услуги, причинено от несъстоятелността на организатора, би означавало, че посоченият член 5 въвежда пътуващото лице в грешка, що се отнася до правата му на възстановяване в случай на такава несъстоятелност.

74 Що се отнася, на второ място, до целта на Директива 2015/2302, от член 1 във връзка със съображения 1—3 от тази директива е видно, че тя има за цел както да отстрани неясnotите, да запълни празнотите в законодателството и да адаптира обхвата на закрилата, предоставена на пътуващите от Директива 90/314, за да се отчетат промените на пазара, така и да допринася за постигането на високо равнище на защита на потребителите, както изисква член 169 ДФЕС. По този начин Директива 2015/2302 допринася за гарантирането на високо равнище на защита на потребителите в политиката на Съюза в областта на пакетните туристически пътувания, в съответствие с член 38 от Хартата на основните права на Европейския съюз.

75 Същевременно тълкуване на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302, което изключва от обезпечението при несъстоятелност на организатора възстановяванията, дължими на пътуващите вследствие на прекратяване на договора, извършено в някоя от посочените в тази директива хипотези, преди настъпването на тази несъстоятелност, би означавало да се намали защитата на последните в сравнение с тази, предоставена им от Директива 90/314.

76 Всъщност член 7 от последната директива предвижда, че организаторът представя достатъчни доказателства, за да гарантира връщането на вложените от потребителя средства в случай на несъстоятелност. Съдът е постановил, че тази разпоредба има за цел да гарантира всички права на потребителите, посочени в нея, и по този начин да защити потребителите от всички рискове, определени в нея и произтичащи от несъстоятелността на организаторите на пътувания (вж. в този смисъл решение от 15 юни 1999 г., Rechberger и др., C-140/97, EU:C:1999:306, т. 61). Следователно основната цел на същата разпоредба е да гарантира възстановяването на вложените от пътуващия средства в случай на несъстоятелност на този организатор на пътувания, без посочената гаранция да е придружена от каквото и да било специално условие във връзка с причините за несъстоятелността на посочения организатор на пътувания (вж. в този смисъл решение от 16 февруари 2012 г., Blödel-Pawlik, C-134/11, EU:C:2012:98, т. 20 и 21).

77 Гореизложената преценка не се поставя под въпрос от факта, че Директива 90/314 не е предвиждала право за пътуващия да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване и да получи пълно възстановяване на направените плащания, равностойно на това, което му предоставя член 12, параграф 2 от Директива 2015/2302.

78 Всъщност, както отбелязва и генералният адвокат в точка 82 от заключението си, право на пътуващия да прекрати договора, придружено от право да му бъдат възстановени направените от него плащания, вече е съществувало съгласно Директива 90/314 в хипотезите, които понастоящем са уредени от Директива 2015/2302. Така правото на пътуващия да прекрати договора си за пакетно туристическо пътуване и да получи възстановяване на всички суми, които е платил по силата на този договор, когато организаторът е принуден да измени значително посочения договор, визирано в член 11, параграф 5 от Директива 2015/2302, съответства на правото, което е било предоставено от член 4, параграф 6 от Директива 90/314.

79 Вследствие на това, ако член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 трябваше да се тълкува като ограничаващ обезпечението при несъстоятелност на организатора на пътувания до възстановяванията, които се дължат на пътуващите поради неизпълнението на пакетно туристическо пътуване в резултат на тази несъстоятелност, това обезпечение би изключило всякакво възстановяване, което се дължи на пътуващия вследствие на прекратяване, извършено преди настъпването на посочената несъстоятелност, включително това, което се дължи на пътуващия съгласно член 11, параграф 5 от тази директива, което би представлявало понижаване на защитата на потребителите, която е била гарантирана от Директива 90/314.

80 Що се отнася, на трето място, до генезиса на Директива 2015/2302, точният обхват на член 17, параграф 1 от нея не може да се изведе от подготвителните работи по тази директива. Всъщност, както излага и генералният адвокат в точки 62—83 от заключението си, намерението на законодателя на Съюза по отношение на обхвата на защитата при несъстоятелност на организатора на пътувания по член 17, параграф 1 от посочената директива, не може да се установи ясно от тези подготвителни работи. От генезиса на същата директива Комисията извежда, че приемайки тази разпоредба, законодателят на Съюза е възнамерявал да се отклони от предходното равнище на защита на пътуващите в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания и да изключи от гаранцията при несъстоятелността вземанията за възстановяване на платени суми на пътуващите, които са възникнали преди организаторът да изпадне в несъстоятелност, докато Европейският парламент поддържа, че от този генезис е видно, че намерението на законодателя е било да запази предходното равнище на защита на пътуващите при такава несъстоятелност, така че обезпечението при несъстоятелност да включва вземанията за възстановяване на платени суми на пътуващия, които са възникнали преди настъпването на същата. Колкото до Съвета на Европейския съюз, той не излага доводи по въпроса какво е било намерението на законодателя на Съюза при приемането на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302.

81 От гореизложеното следва, че макар текстът на член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 и някои елементи от контекста на тази разпоредба да са в подкрепа на тълкуване, изключващо от приложното поле на същата вземанията за възстановяване на плащания, възникнали вследствие на прекратяване на договора за пакетно туристическо пътуване, извършено в една от посочените в тази директива хипотези, преди организаторът на

пътувания да изпадне в несъстоятелност, други елементи от контекста на въпросната разпоредба и целта на посочената директива, обратно, са в подкрепа на тълкуване, включващо тези вземания в нейното приложно поле.

82 Когато текст от вторичното право на Съюза може да бъде тълкуван по различни начини, следва да се предпочете това тълкуване, съгласно което разглежданата разпоредба съответства на първичното право, а не онова, което води до установяване на несъвместимост на разпоредбата с последното. Всъщност съгласно един от общите принципи за тълкуване актовете на Съюза трябва, доколкото е възможно, да се тълкуват по начин, който не поставя под съмнение тяхната валидност, и в съответствие с цялото първично право, включително с принципа на равно третиране (вж. в този смисъл решения от 19 ноември 2009 г., Sturgeon и др., C-402/07 и C-432/07, EU:C:2009:716, т. 47 и 48, и от 16 ноември 2023 г., Ligue des droits humains (Проверка на обработването на данните от надзорния орган), C-333/22, EU:C:2023:874, т. 57 и цитираната съдебна практика). Този принцип конкретно изтъква запитващата юрисдикция по дело C-45/23, както се отбелязва в точка 45 от настоящото решение.

83 Принципът на равно третиране като общ принцип на правото на Съюза изисква да не се третират по различен начин сходни положения и да не се третират еднакво различни положения, освен ако такова третиране не е обективно обосновано (вж. в този смисъл решение от 30 ноември 2023 г., MG/ЕИБ (C-162/22 P, EU:C:2023:932, т. 45 и цитираната съдебна практика).

84 Както е видно от практиката на Съда, преценката за сравнимост на положенията, за да се установи дали е спазен посоченият общ принцип, трябва да се извършва с оглед на целта, преследвана с акта, в който се вписва въпросната норма (вж. в този смисъл решение от 19 ноември 2009 г., Sturgeon и др., C-402/07 и C-432/07, EU:C:2009:716, т. 49).

85 Както бе изложено в точка 74 от настоящото решение, Директива 2015/2302 има за цел постигането на високо равнище на защита на потребителите. Член 17 от тази директива участва в осъществяването на тази цел посредством защитата на пътуващите от финансовия риск, който несъстоятелността на организатора на пътувания предполага. Всъщност, като се вземе предвид фактът, че пътуващият плаща част от цената на своето пакетно туристическо пътуване или цялата му цена, преди да може да се ползва от пътническите услуги на организатора, той поема риска да загуби съответната сума, ако впоследствие последният изпадне в несъстоятелност.

86 С оглед на тази цел обаче отправната точка за сравняване на положението на пътуващо лице, което, след като е платило част от цената на своето пакетно туристическо пътуване или цялата му цена, е прекратило договора си за пакетно туристическо пътуване в една от хипотезите, описани в посочената директива, но което не е получило възстановяване на платените суми, защото организаторът е изпаднал в несъстоятелност след прекратяването, с това на пътуващо лице, чието пътуване не е било осъществено и което не е получило възстановяване на платените суми поради несъстоятелност на организатора, трябва да бъде рискът от финансови загуби, поет от съответното пътуващо лице.

87 Като се има предвид тази отправна точка, положението на двете описани по-горе пътуващи лица е сравнимо. Действително и в двата случая пътуващият е изложен на финансовия риск да не може да получи поради несъстоятелността на организатора на пътувания възстановяване на сумите, които е платил на този организатор, въпреки че има право на това по силата на Директива 2015/2302.

88 Следователно съгласно принципа на равно третиране както пътуващото лице, чието пътуване не може да се осъществи поради несъстоятелността на организатора, така и пътуващото лице, което е прекратило договора си за пакетно туристическо пътуване, в частност на основание член 12, параграф 2 от Директива 2015/2302, трябва да се ползват от обезпечението в случай на несъстоятелност на организатора на пътувания, предвидено в член 17, параграф 1 от тази директива, по отношение на възстановяванията, които им се дължат, освен ако разлика в третирането между тези две категории пътуващи лица е обективно обоснована.

89 Що се отнася до последния аспект, не изглежда да са налице обстоятелства, които могат да обосноват разлика в третирането на посочените категории пътуващи лица. По-конкретно, относно възможността от приложното поле на защитата срещу несъстоятелност на организатора на пътувания да се изключат изключително далечните рискове, подчертана от някои страни в производството пред Съда на основание съображение 40 от Директива 2015/2302, от преписките по делата, с които разполага Съдът, не е видно такова изключване да е било предвидено в съответната национална правна уредба и в застрахователните договори, разглеждани по главните производства. Във всички случаи такова евентуално изключване не би позволило да се обоснове такава разлика в третирането. Всъщност, както е посочено в това съображение 40, то визира рискове като едновременната несъстоятелност на няколко от най-големите организатори на пътувания. То няма връзка с въпроса дали вземането за възстановяване на пътуващото лице, засегнато от несъстоятелността на организатора, произтича от неизпълнението на пакета или от упражняването от това пътуващо лице на правото му да прекрати договора за пакетно туристическо пътуване в една от хипотезите, описани в посочената директива.

90 Следователно, предвид посочената в точка 82 от настоящото решение съдебна практика и принципа на равно третиране, член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 трябва да се тълкува в смисъл, че включва в обезпечението срещу несъстоятелност на организаторите на пътувания вземанията за възстановяване на пътуващи лица, възникнали вследствие на прекратяване на договора им за пакетно туристическо пътуване, извършено в една от посочените в тази директива хипотези, преди организаторът да изпадне в несъстоятелност.

91 С оглед на всичко изложено по-горе на първия въпрос по дело C-771/22 и на единствения въпрос по дело C-45/23 следва да се отговори, че член 17, параграф 1 от Директива 2015/2302 трябва да се тълкува в смисъл, че обезпечението, предоставено на пътуващите в случай на несъстоятелност на организатора на пакетни туристически пътувания, е налично, когато пътуващият прекрати договора си за пакетно туристическо пътуване поради непредотвратими и извънредни обстоятелства на основание член 12, параграф 2 от тази директива и след въпросното прекратяване този организатор на пътувания изпадне в несъстоятелност, като пътуващият не е получил преди настъпването на тази несъстоятелност пълно възстановяване на направените плащания, на което той има право по силата на последната разпоредба.

По втория и третия въпрос по дело C-771/22

92 Предвид отговора на първия въпрос по дело C-771/22 не е необходимо да се отговаря на втория и третия въпрос по това дело.

По съдебните разноски

93 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващите юрисдикции, последните следва да се произнесат по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

Поради изложените съображения Съдът (втори състав) реши:

Член 17, параграф 1 от Директива (ЕС) 2015/2302 на Европейския парламент и на Съвета от 25 ноември 2015 година относно пакетните туристически пътувания и свързаните пътнически услуги, за изменение на Регламент (ЕО) № 2006/2004 и Директива 2011/83/ЕС на Европейския парламент и на Съвета и за отмяна на Директива 90/314/ЕИО на Съвета

трябва да се тълкува в смисъл, че

обезпечението, предоставено на пътуващите в случай на несъстоятелност на организатора на пакетни туристически пътувания, е налично, когато пътуващият прекрати договора си за пакетно туристическо пътуване поради непредотвратими и извънредни обстоятелства на основание член 12, параграф 2 от тази директива и след въпросното прекратяване този организатор на пътувания изпадне в несъстоятелност, като пътуващият не е получил преди настъпването на тази несъстоятелност пълно възстановяване на направените плащания, на което той има право по силата на последната разпоредба.

Подписи